Şcoala Ardeleană. Antologie de texte alcătuită şi coordonată de EUGEN PAVEL. Prefaţă de EUGEN SIMION, vol. I–IV, Bucureşti, Academia Română, Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă, Muzeul Naţional al Literaturii Române, 2018, CCXCIV + 1418 p., 1728 p., 1728 p., 1600 p.

În patru volume masive este adunată şi publicată opera cărturarilor din mişcarea de modernizare a culturii româneşti, de integrare programatică în cultura europeană, cunoscută sub numele de Şcoala Ardeleană: vol. I – *Scrieri istorice*; vol. II – *Scrieri lingvistice*. *Scrieri literare*; vol. III – *Scrieri literare*. *Scrieri teologice şi religioase*. *Scrieri filosofice*; vol. IV – *Scrieri didactice şi instructive*. *Repere critice*. *Glosar*. *Indice de autori, traducători şi opere antologate*. Eugen Pavel precizează în nota asupra ediţiei că „antologia Şcoala Ardeleană, dedicată Centenarului Marii Uniri, a fost inclusă în planul de cercetare al Institutului de Lingvistică şi Istorie Literară «Sextil Puşcariu» al Academiei Române din Cluj-Napoca, începând din anul 2016”. Este o lucrare de efort colectiv (şi sunt numiţi toţi cercetătorii, specialişti în domeniul cercetat, care au contribuit la transcrierea textelor, la traducerea textelor etc.), o ediţie cu adevărat monumentală, care „îşi propune să restituie o mare parte din opera reprezentanţilor acestei mişcări cultural-ideologice de răsunet, care s-a manifestat începând cu deceniul cinci al secolului al XVIII-lea şi până spre sfârşitul deceniului trei al veacului următor. Acest corpus cuprinde cele mai reprezentative texte, mai mult sau mai puţin cunoscute, aşezate într-o nouă configuraţie” (p. CCXXXI). Respectul şi aprecierea faţă de munca editorilor anteriori (citaţi, dar cu un accent mai intens pe ediţiile lui Florea Fugariu) nu anulează privirea critică, aplicarea corecturilor şi completărilor necesare. Coordonatorul antologiei ne asigură că „în editarea de faţă, am pornit de la principiul absolut necesar al întoarcerii la sursă, la original, transcrierile efectuându-se numai după manuscris (de regulă cel olograf) ori după ediţia princeps, în cazul tipăriturilor. În situaţia în care există mai multe variante manuscrise, am optat pentru ultima, considerată definitivă, fiind totuşi consultate şi alte versiuni/ediţii, dar numai sub aspect comparativ, pentru clarificarea şi adnotarea unor lecţiuni greşite sau pasibile de mai multe interpretări. Într-un singur caz, *Istoria românilor cu întrebări şi răspunsuri* (1791), am apelat la editări de la mijlocul secolului al XIX-lea, întrucât manuscrisul lui Samuil Micu este considerat pierdut” (p. CCXXXII). De remarcat, complexitatea ediţiei, care, pe lângă textele antologate, mai cuprinde o amplă prefaţă aparţinând lui Eugen Simion, o introducere şi o cronologie realizate de Eugen Pavel. În *Notă asupra ediţiei* se precizează că pe parcursul elaborării lucrării s-au alăturat şi cadre didactice universitare şi cercetători de la alte universităţi. De asemenea sunt numite bibliotecile, arhivele la care s-a găsit înţelegere pentru colaborare, care au sprijinit cercetarea punând la îndemâna cercetătorilor fondul de manuscrise, carte rară etc., într-un efort colectiv de a realiza o antologie reprezentativă şi utilă culturii române pentru mult timp de aici înainte. O excepţie există însă, şi coordonatorul ediţiei o consemnează: „Nu am găsit aceeaşi înţelegere la Biblioteca Arhiepiscopiei Aradului, ceea ce ne-a împiedicat, pe moment, accesul la manuscrisele lui Ioan Monorai”. Sunt prea importante actele de cultură ca acestea să fie împiedicate în diverse feluri, nu avem prea mulţi cercetători, prea multe cadre universitare angrenate în asemenea activităţi dificile şi care necesită o înaltă profesionalizare ca să mai întâlnească şi obstacole în munca lor. Cu atât mai de neînţeles este împiedicarea accesului la manuscrisele lui Ioan Monorai, cu cât ele au fost odată cercetate. Aflăm din *Cronologie* că lucrarea lui Ioan Monorai a fost publicată/editată „după manuscris” la Arad, în 1938, de către Eduard Găvănescu. Istoricul arădean Eduard Găvănescu a publicat în Editura Concordia din Arad lucrarea *Ioan Monorai, un istoric ardelean necunoscut*. Redăm câteva date despre foarte puţin cunoscutul istoric Ioan Monorai din *Cronologia* alcătuită de Eugen Pavel. S-a născut în localitatea Mănărade din judeţul Alba, a fost preot la Cergău Mare, „paroh

greco-catolic al dacoromânilor" (unde a şi murit la 9 august 1936). Redactează (1920) lucrarea istorică *Scurtă cunoştinţă a lucrurilor Dachiei şi mai ales ale Ardealului şi ale altor mişcări care în zilele ceste mai de curând să întâmplară în Europa*. Lucrarea se află în manuscris la Biblioteca Arhiepiscopiei Ortodoxe Române Arad (ms. 38). Peste doi ani va scrie o revizuire în limba latină: *Brevis notitia rerum Dacicorum aliorumque motuum et revolutionum quae recentibus temporibus Europam infestarunt*.

Cuprinzătoarea introducere a lui Eugen Pavel pune sub semnul întrebării mai multe probleme, aduce argumente clarificatoare, trimite la lucrări de referinţă în chestiuni cum ar fi delimitarea temporală a iluminismului românesc, „fixarea reperelor cronologice", opţiunile pentru denumire („şcoala latinistă" – O. Densusianu, Puşcariu; „şcoala istorică ardeleană" – Iorga, Lupaş) până la cristalizarea denumirii de Şcoala Ardeleană, face un excurs istoric şi analitic/critic al restituirilor/editărilor lucrărilor Şcolii Ardelene. Principiul selecţiei scrierilor în această ediţie este clar conturat: „În cercetarea noastră, selecţia operelor care ar putea intra în componenţa unei antologii reprezentative a iluminismului românesc transilvănean a stat pe primul plan. Stabilirea textului de bază al unei ediţii presupune, mai întâi, elucidarea unor chestiuni legate de paternitatea textelor, precum şi de originalitatea operelor, în funcţie de accepţiunea din epocă, în care noţiunea de proprietate literară era încă evazivă, insuficient asumată. Unele scrieri din sfera Şcolii Ardelene, dintre care nu puţine sunt traduceri, compilaţii, prelucrări sau adaptări, trebuie, astfel, reanalizate şi sub aspect auctorial" (p. CXLIII). Se citează, pentru exemplificare, *Retorica* (1798) lui Ioan Piuariu-Molnar şi abecedarul cu titlul *Povăţuitoriul tinerimei către adevărata şi dreapta cetire* (Buda, 1826) atribuit lui Gh. Lazăr. Trebuie să remarcăm manifestarea permanentă a filtrului critic în privinţa selectării scrierilor reprezentanţilor Şcolii Ardelene pentru această ediţie antologică.

Scrierile istorice, lingvistice, literare, gramaticile, dicţionarele elaborate de Şcoala Ardeleană rămân lucrări esenţiale de patrimoniu cultural, care trebuie editate, comentate, cunoscute. Folosirea alfabetului latin în locul celui chirilic a reprezentat un moment fundamental de schimbare culturală, de întoarcere spre latinitate, spre cultura europeană, „rămâne cea mai importantă revoluţie lingvistică declanşată de generaţia iluministă". Antologia cuprinde scrieri de Inochentie Micu-Klein, Samuil Micu, Gheorghe Şincai, Petru Maior, Ioan Budai-Deleanu, Vasile Popp, Damaschin Bojincă, Teodor Aaron, Ioan Piuariu Molnar, Ioan Barac, Aureliu-Anton Predetici Nasodi, Paul Iorgovici, Ştefan Crişan-Körösi, Ioan Corneli, Constantin Diaconovici-Loga, Ioan Piuariu-Molnar, Ioan Alexi, Nicolae Maniu-Montan, Vasile Aaron, Gheorghe Lazăr, Ioan Teodorovici-Nica, Dimitrie Ţichindeal, Gheorghe Munteanu, Naum Petrovici, Ioan Tincovici, Gheorghe Montan, Moisi Bota, Gherontie Cotore, Petru Pavel Aaron, Alexandru Teodori, Ioan Tomici.

O simplă enumerare arată numărul mare al autorilor, bogăţia şi multitudinea textelor originale, dorinţa cuprinderii complexe. Pentru cineva iniţiat sumar în arealul cultural al Şcolii Ardelene s-ar putea să fie autori de care nici nu a auzit. La textele originale se adaugă traducerile realizate de (redăm selectiv câteva traduceri, menţionând între paranteze autorul din care s-a tradus şi opera tradusă): Samuil Micu (A lui Luchian Samosateanul, *A istoriei ceii adevărate*), Ioan Budai-Deleanu (Pietro Metastasio, *Excerptum ex opere manuscriptoTemistoclu*), Petru Maior (François Fénelon, *Întâmplările lui Telemah, fiiul lui Ulise. Odisseus*), Paul Iorgovici (Jacques-Philibert Rousselot de Surgy, *Cei doiexcesuri a amerii*, Viena, 1794), Ioan Piuariu-Molnar (Claude-François-Xavier Millot, *Istorie universală, adecă de obşte, care cuprinde în sine întâmplările veacurilor vechi, I*; Giulio Cesare Croce, *Viiaţa lui Bertoldo şi a lui Bertoldino, feciorul lui, dimpreună şi a lui Cacasino, nepotul lui*), Ioan Teodorovici-Nica (*Întâmplările războiului franţozilor şi întoarcerea lor de la Moskva*; *Napoleon Bonaparte, ce au fost şi ce iaste*), Petru Pavel Aaron *et alii* (*Biblia Vulgata*, 1760–1761), D. Ţichindeal (Dositei Obradovici, *Sfaturile a înţeleajerii cei sănătoase*).

Pentru a înţelege mai bine amplitudinea culturală a Şcolii Ardelene, rolul acesteia în emanciparea culturală, în poziţionarea europeană a culturii române, dar şi efortul cercetătorilor de a realiza această ediţie antologică aproape exhaustivă, este bine să o privim în asociere cu ediţia: Ioan Budai-Deleanu *Opere* (2011; ediţie îngrijită, cronologie, note şi comentarii, glosar şi repere critice de Gheorghe Chivu şi Eugen Pavel; studiu introductiv de Eugen Simion). Ediţia este amplă, cuprinzând, pe lângă *Ţiganiada* şi *Treiviteji*, scrieri lingvistice (*Fundamenta grammatices linguae romaenicae seu*

ita dictae valachicae; *Excerptum ex capitae secundo operis mei sub titulo* Fundame<n>ta grammatices lingvae romaenicae seu ita dictae valachicae, usui tam domesticorum qua mextraneorum accomodata; *Teoria ortografiii româneşti cu slove lătineşti*; *Temeiurile gramaticii româneşti*; *Dascalul românesc pentru temeiurile gramaticii româneşti*; *Lexicon românesc-nemţesc*) scrieri istorice (*Kurzgefasste Bemerkungenüber Bukowina/ Scurte observaţii asupra Bucovinei*; *De originibuspopulorum Transylvaniae/Despre originile popoarelor din Transilvania*), traduceri. Ioan Budai-Deleanu este un reprezentant emblematic pentru Şcoala Ardeleană. Cu studii profunde la Blaj şi la Viena, nu fără cunoştinţe faţă de confreriile secrete, înfloritoare prin ţările Europei, Ioan Budai-Deleanu a fost unul dintre erudiţii vremii sale. Opera de o mare complexitate, corespondenţa şi, în general, activitatea sa oferă argumente de netăgăduit în acest sens. Cunoştea mai multe limbi, era familiarizat cu filosofia „luminilor", simţea spiritul latin, asimilase valorile culturii clasice. Avea avântul creator al enciclopediştilor, voia să construiască, să aşeze temelii peste care să fie puse alte edificii culturale. Era conştient atât de „neajungerea limbii" cât şi de necesitatea fundamentelor lingvistice pentru argumentare, explicare şi interpretare. Şi atunci a început munca la *Lexicon* animat doar de dorinţa de a fi în pas cu alte culturi europene. „Văzând că toate neamurile Europiei au de mult acum lexicoanele sale, numai la neamul nostru lipseşte o carte ce să poate zice spiţa cea de întâi a culturii, mă simţeam răpit cu totul spre acest scopos înalt. Deci, părăsând toate alte folosuri private, mi-am afierosit cele mai bune dzile a vieţii singur spre alcătuire cărţii aceştii. Eram în ţară străină".

După cum, discutând temeiurile gramaticii româneşti, argumentează prin studiu lingvistic comparativ necesitatea grafiei latineşti. „Vrut-am să arăt temeiurile gramaticii româneşti cu acesteşi slove obicinuite la români, ca să fiu înţăles mai de către mulţi. Cercat-am în tot chipul, dar prin ispitire delungată am rămas încredinţat că nu este putinţă de a aduce limba românească la regule gramaticeşti de o vom scrie cu letere sloveneşti". Adevărat om de cultură, Budai-Deleanu era conştient de faptul că un popor trăieşte cu adevărat şi rezistă în istorie prin cultură. Pedagogia înaltă de care era animat funcţionează în spiritul predecesorilor din Şcoala Ardeleană. *Ţiganiada* nu este un simplu epos interesant doar prin conţinutul său, ci o operă care urmărea pe lângă o modelare a gustului estetic şi o restructurare a modalităţilor de creaţie prin care să se ofere şi exemple tinerilor „cei de limbă iubitori", care ar încerca să aspire spre frumuseţile şi înălţimile parnasiene, după cum sugerează Leonachi Dianeu în *Prolog*. „Cu toate aceste, răpit fiind cu nespusă poftă de a cânta ceva, am izvodit această poeticească alcătuire, sau mai bine zicând *jucăreauă*, vrând a forma ş-a introduce un gust nou de poesie românească, apoi şi ca prin acest feliu mai uşoare înainte deprinderi să să înveţe tinerii cei de limbă iubitori a cerca şi cele mai rădicate şi mai ascunse desişuri a Parnasului, unde lăcuiesc musele lui Omer şi a lui Virghil!...". Resursele culturale şi imaginaţia creatoare se unesc în a da o inedită enciclopedie lingvistică a numelor, o derulare epică încâlcită în fervoarea imaginativă a personajelor şi în diversitatea ipotezelor de acţiune. Personajele se numesc Parpangel, Corcodel, Cucavel, Dondul, Dârloi, Ghiolban, Bumbul, Goleman, Sfârcul, Tandaler, Boroş, Janalău, Tandalău, Guladel, Jundadel, Căcâcea, Gârdea, Bălăban, Boroşmândru, Pleşca. În totalitatea ei, *Ţiganiada* este o operă complexă, care nu poate fi constrânsă în interpretare doar în marginile stricte şi strâmte ale unui singur canon.

O privire asupra altor texte din această cuprinzătoare antologie arată arealul tematic extins al preocupărilor reprezentanţilor Şcolii Ardelene. Ei scriu despre orice problemă considerată a fi în interesul ridicării gradului de instrucţie şi de educaţie al oamenilor, de la probleme de istorie, lingvistică, gramatică, didactică, filosofie, teologie, retorică, istoria limbii, antropologie, morală, etnologie, logică, mitologie, metafizică, lexicografie până la chestiuni pragmatice, de interes cotidian în gospodărie, în viaţa de zi cu zi. Multe sunt lucrări cu caracter de primat în spaţiul cultural românesc. Spre exemplu, Ioan Piuariu-Molnar publică (1785) *Economia stupilor*, considerată „prima scriere românească de economie rurală şi de apicultură", Ioan Budai-Deleanu traduce şi publică (1793) *Învăţătură pentru sămănătorii de tăbac din Bucovina*, precum şi (în traducere) *Învăţătură adevărată pre scurt a vindeca boala sfranţului* (1803), „prima broşură medicală tipărită în limba română", iar, apoi, în 1804, *Învăţătura despre sămănare inului pentru Bohemia, Moravia şi Silezia*; Vasile Popp publică la Sibiu (1821) *Despre apele minerale de la Arpătac, Bodoc şi Covasna şi despre întrebuinţarea aceloraşi deschilinite patimi*, „primul tratat românesc de balneologie şi cea dintâi operă medicală ştiinţifică

scrisă de un doctor român din Transilvania". La Buda, apare postum (1823) traducerea lui Petru Maior după abatele Ludwig Mitterpacher, *Învăţătură despre cultura şi creşterea frăgarilor şi a vermilor de mătasă*, „primul manual de sericicultură de la noi", iar, în acelaşi an, protopopul de Caransebeş Ioan Tomici publică (tot la Buda) lucrarea *Cultura albinelor sau învăţătura despre ţinearea stupilor în magaţinuri*.

Are dreptate Eugen Simion când afirmă în studiul introductiv că „se scrie mult, despre orice, de la mitologia greacă la gramatica românească şi, de la *bunele moravuri* pe care trebuie să le deprindă tinerimea română, la *Loghica* («adecă partea cea cuvântătoare a filosofiei»), o prelucrare făcută de Samuil Micu, în 1799, după Fr. Ch. Baumeister. Tot el publică la Sibiu, peste un an, *Legile firei* — o adaptare după operele iluminiştilor germani... Este un secol rodnic, două-trei generaţii de ardeleni, treziţi la cultură, se grăbesc să cultive poporul lor, oropsit atâta vreme, şi să-i arate originea lui nobilă (daco–romană), istoria şi complexitatea limbii lui capabile să primească marile concepte ale metafizicii. Există în scrierile acestor prelaţi care, pe lângă pregătirea lor teologică, au şi o vocaţie de filologi şi de istorici, există, zic, în scrierile lor un vizibil accent mesianic, o voinţă crâncenă de adevăr şi o dorinţă neşovăitoare de apostolat. Cei mai mulţi dintre ei, dacă nu chiar toţi, sunt fii de preoţi şi fii de ţărani. Fac şcoală la Buda, Viena şi Roma şi, când o termină, se întorc în Transilvania lor şi fac şcoli (începând din 1795), devin profesori, predau de toate (de la religie, s-a văzut, până la gramatică, logică şi metafizică) întocmesc abecedare, traduc din cărţile sfinte, alcătuiesc cărţi de rugăciuni pentru popor, slujesc în bisericile ortodoxe şi greco-catolice, iar când îşi fac timp (şi îşi fac negreşit) pregătesc *lexicoane*, *gramatici* ale limbii române şi, mai ales, *istorii* ale începuturilor românilor şi lucrurilor româneşti..." (p. VIII−IX).

„Corifeii" Şcolii Ardelene sunt întemeietori de adevărată cultură, de la cultura politică la cultura umanistă şi a altor ramuri, dacă avem în vedere lucrările deja citate şi mai puţin cunoscute. O cultură şi o activitate pragmatică pusă, în esenţă, în favoarea drepturilor naţionale şi sociale ale românilor din Transilvania. *Supplex*-ul lui Inochentie Micu-Klein – *Supplex Libellus, precum et gravaminum cleri populique Romano-Valachici per Transylvaniam et Parteseidem/Memoriu care cuprinde rugăminţile şi greutăţile clerului şi poporului român unit din Transilvania şi părţile încorporate* (1743) – a constituit baza luptei „petiţionare", care se va continua în drumul lung pentru obţinerea drepturilor legitime ale românilor transilvăneni. Episcopul Micu-Klein a plătit pentru temerarul său gest patriotic cu un lung exil la Roma, unde şi moare (1768), probabil cu regretul că nu a putut fi realizat programul său revendicativ, dar şi cu mulţumirea că a deschis o cale, pe care vor merge tinerii care vor forma mişcarea culturală cunoscută sub numele Şcoala Ardeleană. Sunt tineri care vor studia la Viena şi la Roma, care vor publica lucrări istorice despre originea românilor, vor susţine latinitatea limbii şi vor continua lupta pentru drepturi politice, sociale, naţionale printr-un nou Supplex/ Memoriu: *Supplex Libellus Valachorum Transilvaniae*/*Memoriul românilor din Transilvania* (1791). Samuil Micu, Gheorghe Şincai, Petru Maior, Ioan Budai-Deleanu vor crea opere remarcabile în domeniul istoric (*Scurtă cunoştinţă a istoriii românilor*; *Istoriia şi lucrurile şi întâmplările românilor*. *Hronica românilor şi a mai multor neamuri*. *Istoria pentru începutul românilor în Dachia. De origini bus populorum Transylvaniae/Despre originile popoarelor din Transilvania*), lingvistic, al istoriei limbii, gramaticii, istoriei literare (*Disertaţie pentru începutul limbei româneşti*; *Disertaţie pentru literatura cea veachie a românilor*;*Elementalinguae Daco-Romanae sive Valachicae*; *Fundamenta gramatices linguae Romaenicae seu itadictae Valachicae/Fundamentele gramaticii limbii româneşti, ce se mai zice şi valahă; temeiurile gramaticii româneşti*; *Dascalul românesc pentru temeiurile gramaricii româneşti*), în domeniul lexicografic (*Dictionarium Valachico-Latinum; Lexicon românesc-nemţesc şi nemţesc-românesc*), în problematica ortografiei (*Teoria ortografiii româneşti cu slove lătineşti*; *Ortographia Romana sive Latino-Valachica, una cum clavi, qua penetralia originationis vocum reserantur/Ortografia română sau latino-valachică, cu o cheie cu care sunt deschise tainele cuvintelor*).

S-a scris mult despre Şcoala Ardeleană, ideile susţinute de ei s-au constituit în fundament pentru aprofundarea interpretărilor vizând *romanitatea* şi *latinitatea* – cele două axe mai importante pe care li se întinde opera –, ideile lor au dat naştere la polemici, fapt benefic pentru sănătatea unei

culturi şi pentru clarificarea problematicii în dezbaterea polemică. Nu este în intenția noastră de a rezuma problematica vastă a Școlii Ardelene, nici nu s-ar putea în spațiul unei recenzii. În discuția asupra Școlii Ardelene echilibrul critic ni se pare cel mai potrivit, inexactitățile istorice se pot întâlni în orice lucrare care marchează un început, unele exagerări (mai ales în domeniul limbii) își găsesc rațiunea în contextul polemicilor, dar prelungirea lor în timp a fost sancționată (atitudinea lui Maiorescu este cunoscută). Având acum posibilitatea de a privi istoric epoca Școlii Ardelene nu este greu de observat rolul acestei mișcări culturale unice în modernizarea culturii române, o mișcare a intelectualilor transilvăneni cu o evidentă identitate umanistă, cu reprezentanți care au scris frecvent și dezinvolt în limba română, în limba latină, în limba germană, cu lucrări diverse ca problematică, stil, concepție și organizare, dar toate la un anumit nivel valoric.

Dincolo, deci, de orice observație critică, rămâne o realitate, aceea că Școala Ardeleană reprezintă un moment de modernizare a culturii române și de fundamentare a drumului ei european.

ALEXANDRU RUJA
Universitatea de Vest
Facultatea de Litere, Istorie şi Teologie
Timişoara, Bd. Vasile Pârvan, 4
alexandruruja@yahoo.com

FLORICA DIMITRESCU, *Omagiu lingviştilor români nonagenari*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2020, 228 p.

Apariția unui volum omagial dedicat unor lingviști nu este inedită în peisajul filologic românesc, întrucât se continuă o tradiție începută cu mulți ani în urmă (ne referim la cuprinzătoarele tomuri oferite academicienilor Iorgu Iordan, Al. Rosetti sau Al. Graur) și reluată în zilele noastre (a se vedea, de pildă, volumele ori numerele aniversare ale unor reviste dedicate profesorilor și academicienilor lingviști Ion Coteanu, Marius Sala, Gabriela Pană Dindelegan, Gheorghe Chivu, Grigore Brâncuș, Nicolae Saramandu, Matilda Caragiu-Marioțeanu, Maria Iliescu etc.). În paginile tuturor acestor lucrări se regăsesc studii, rememorări sau evocări, inspirate din opera științifică sau din viața personalităților aniversate.

Printre cei care au fost omagiați pe calea scrisului în ultima vreme, se numără, de altfel, și Florica Dimitrescu, a cărei ultimă lucrare o recenzăm în rândurile de mai jos. Înainte însă de a dezvălui conținutul cărții publicate de puțin timp, considerăm că este important să menționăm faptul că distinsei doamne profesor și reputatului romanist Alexandru Niculescu li s-au dedicat în ultimii zece ani două asemenea volume, coordonate de către prieteni, colegi sau discipoli ai Domniilor Lor: Dan Octavian Cepraga, Coman Lupu, Lorenzo Renzi (dir.), *Études omanes*, *Hommages offerts à Florica Dimitrescu et Alexandru Niculescu*, vol. I–II, Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti, 2013 și Coman Lupu, Alexandru Ciolan, Alessandro Zuliani (eds), *Studii romanice. Omagiu profesorilor Florica Dimitrescu şi Alexandru Niculescu, la 90 de ani*, vol. I–II, Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti, 2018), oferite în semn de respect și gratitudine.

Lansată de puțin timp, cartea pe care ne-o propune Doamna prof. univ. dr. Florica Dimitrescu, membru de onoare al Academiei Române din 2011, se anunță încă de la început interesantă, fiind diferită întru câtva, după cum se va vedea, de cele anterior scrise (titlul multora dintre acestea este menționat pe coperta a patra). De această dată, avem în fața noastră un volum omagial aparte, scris de un singur autor și dedicat unui număr de lingviști nonagenari pe care i-a cunoscut și de care s-a apropiat, devenindu-i cel mai adesea prieteni și, uneori, chiar confidenți. Ținem să precizăm că, surprinzătoare ca-ntotdeauna, lingvista bucureșteană *se strecoară* printre acești oameni ai literelor, schițându-și biobibliografia, însă